

Innhold

Forord	5
Innledning	11
DEL I	
Behandling med legemidler sett fra ulike perspektiv	15
1 Legemidler	19
1.1 Legemiddelformer og administrasjonsmåter	20
1.1.1 Valg av legemiddelform	21
1.1.2 Administrasjonsmåter	21
1.2 Hva inneholder legemidlene?	22
1.2.1 Virkestoff	22
1.2.2 Hjelpstoff	24
1.3 Godkjente preparater og byttbare legemidler	26
1.3.1 Byttbare legemidler	27
1.4 Reseptgrupper	29
1.5 Legemiddelrelaterte problemer	29
1.6 Legemidler og miljørisiko	32
1.7 Legemidler og helseisriko	32
1.7.1 Antimikrobielle midler	33
1.7.2 Cytostatika	34
1.8 Legemidler, mat og drikk	35
1.8.1 Legemidler og alkohol	38
2 Pasienten – og rettigheter ved legemiddelbruk	39
2.1 Bruken av legemidler	39
2.2 Retten til å medvirke	40
2.2.1 Samvalg	41
2.3 Retten til å få informasjon	41
2.4 Retten til samtykke	42
2.4.1 Samtykke når pasienten er et barn	43
2.4.2 Helsehjelp til de som mangler samtykkekompetanse	44
2.5 Pasientens etterlevelse av behandlingen	45

3	Ordinering av behandling med legemidler	49
3.1	Skriftlig ordinering av fast behandling.....	50
3.2	Ordinering av legemidler ved behov.....	51
3.3	Muntlig ordinering	52
3.4	Ordinering gjennom prosedyre.....	52
3.5	Resept – rekvirering av legemiddel fra apotek.....	53
4	Tverrprofesjonelt samarbeid om behandling med legemidler	55
4.1	Ansvar og kompetansekrav	55
4.1.1	Tildeling av oppgaver i legemiddelhåndteringen.....	56
4.1.2	Legens ansvar.....	56
4.1.3	Annet helsepersonell.....	56
4.1.4	Bruk av studenter og medhjelpere.....	57
4.1.5	Farmasøytens rolle i det tverrprofesjonelle samarbeidet	58
4.2	Tverrprofesjonelt samarbeid mellom lege og sykepleier.....	58
4.3	Tverrprofesjonell kvalitetssikring av behandlingen	61
4.3.1	Legemiddelsamstemming.....	61
4.3.2	Legemiddelgjennomgang	62
4.3.3	Oppfølging av pasientens etterlevelse.....	64
4.4	Sykepleie til pasienter i behandling med legemidler.....	65
4.4.1	Sykepleiehandlinger	67
4.5	Informasjon til pasienten	68
4.5.1	Hva skal informasjonen inneholde?	70

DEL II

Legemiddelhåndteringsprosessen

5	Kvalitetssikring av legemiddelhåndteringsprosessen	77
5.1	Egenkontroll og dobbeltkontroll	77
5.1.1	Rutiner for egenkontroll ved istandgjøring av legemidler	78
5.1.2	Rutiner for egenkontroll ved utdeling av legemidler	79
5.1.3	Rutiner for dobbeltkontroll.....	81
5.2	Kvalitetssikring av istandgjøring og utdeling	81
5.2.1	Riktig pasient	82
5.2.2	Riktig legemiddel.....	82
5.2.3	Riktig dose.....	83
5.2.4	Riktig legemiddelform	84
5.2.5	Riktig administrasjonsmåte	84
5.2.6	Riktig tid (og hastighet).....	85
5.2.7	Riktig dokumentasjon	86

6	Å omsette ordinasjonen til trygg utdeling	87
6.1	Håndtering av legemidler på bakgrunn av en skriftlig ordinasjon ..	87
6.2	Håndtering av legemidler på bakgrunn av behovsordinerings.....	88
6.3	Håndtering av legemidler på bakgrunn av muntlig ordinerings.....	88
6.4	Håndtering av legemidler ordinert gjennom prosedyre.....	89
7	Rekvirering, oppbevaring og istandgjøring av legemidler	91
7.1	Rekvirering av legemidler.....	91
7.2	Medisinrommet	92
7.2.1	Anatomisk terapeutisk kjemisk legemiddelregister.....	94
7.2.2	Oppbevaring og kontroll av A- og B-preparater.....	95
7.3	Istandgjøring av legemidler	96
7.3.1	Tilberedning og tilvirkning av legemidler	97
7.3.2	Istandgjøring av pasientdoser (enkeltdoser)	98
7.4	Oppbevaring av ferdig istandgjorte pasientdoser.....	99
8	Ulike legemiddelformer – istandgjøring og utdeling	103
8.1	Faste legemidler for peroralt inntak	103
8.1.1	Tabletter og kapsler	104
8.1.2	Depot-/enterotabletter og depot-/enterokapsler	105
8.1.3	Legemidler som skal løses i vann før inntak	107
8.1.4	Legemidler som løses i munnhulen	108
8.1.5	Legemidler som skal tygges	109
8.2	Flytende legemidler for peroral administrasjon.....	110
8.3	Legemidler via sonde.....	111
8.4	Legemidler for rektal administrasjon	113
8.5	Legemidler for inhalasjon.....	115
8.6	Legemidler for injeksjon.....	118
8.7	Legemidler for infusjon	122
8.7.1	Utstyr til administrasjon av infusjonsvæsker	123
8.7.2	Tilsetning av legemidler til infusjonsvæsker	124
8.8	Medisinsk plaster	127
8.9	Legemidler for vaginal administrasjon	128
8.10	Salver/kremer og linimenter for påføring på hud	129
8.11	Legemidler for administrasjon i øye, ører og nese	131
8.12	Oksygen.....	133
DEL III	Oppfølgingsprosessen	135
9	Legemidlers virkning på celler og vev	139
9.1	Virkestoff og respons i vevet.....	139
9.2	Passende konsentrasjon av virkestoff	142
9.2.1	Hvor kraftig virkning det er behov for?	142

Håndtering av legemidler

9.2.2	Konsentrasjon på virkestedet og følsomhet for virkestoffet	143
9.2.3	Inntatt dose og konsentrasjon i blodet	143
9.2.4	Samvirke mellom legemidler (interaksjoner)	147
9.3	Hvordan oppstår bivirkninger?	149
9.3.1	Forutsigbare bivirkninger	149
9.3.2	Allergiske reaksjoner	151
9.3.3	Andre bivirkningsreaksjoner	151
9.4	Klinisk arbeid knyttet opp imot legemidlers virkning	152
9.4.1	Legemiddelanalyser	153
10	Oppfølging av legemidlers effekt	155
10.1	Legemidlers effekt på sykdomstilstander	156
10.2	Fagkunnskaper for observasjon av behandlingseffekt	157
10.3	Hva er indikasjonen for behandlingen hos denne pasienten?	161
10.4	Systematisk klinisk observasjon av pasienten	164
10.4.1	Måltrettet kommunikasjon om legemiddeleffekt	165
10.4.2	Observasjon og kliniske undersøkelser	165
10.4.3	Laboratorieundersøkelser	166
10.4.4	Utvidede undersøkelser	167
10.4.5	Veiledningsskjema for oppfølging av pasient	167
11	Oppfølging av konsekvenser for pasienten	169
11.1	Hva er konsekvenser av behandlingen?	171
11.1.1	Hvordan kan positive konsekvenser utebli til tross for optimalisert behandling?	172
11.1.2	Hva mener vi med negative konsekvenser for pasienten?	173
11.2	Avhengighet som konsekvens av behandling med legemidler	174
11.3	Sykepleietiltak for å følge opp konsekvenser av behandling	176
11.3.1	Datasamling	176
11.3.2	Sykepleiediagnose og mål for sykepleien	178
11.3.3	Sykepleietiltak – hva kan en sykepleier gjøre?	179
11.4	Dialog med pasienten – en samtale om legemiddelbruk	183
12	Referanser	187
13	Stikkordregister	197